

1.

Gebruik bron 1.

Het verhaal van Emmy Bonhoeffer speelde zich af in nazi-Duitsland en kan in verband worden gebracht met Dachau.

Leg dit uit door:

- twee kenmerken van het nationaalsocialisme in Duitsland te noemen en
  - bij elk kenmerk een passend voorbeeld uit de bron te geven waaruit dit kenmerk blijkt en
  - aan te geven hoe dit verhaal in verband kan worden gebracht met Dachau.
- (3 punten)

2.

Gebruik bron 2.

Een conclusie: Het rapport van Geist laat zien dat Hitler de appeasementpolitiek gebruikte om zijn buitenlandspolitieke doel te bereiken.

Ondersteun deze conclusie door aan te geven:

- (zonder bron) wat de appeasementpolitiek inhield en
  - (met bron) wat de bedoeling van Hitler was en
  - (met bron) dat hij de appeasementpolitiek gebruikte voor dit doel.
- (3 punten)

3

Hieronder staan zes gebeurtenissen over Duitsland 1939-1945. Zet de gebeurtenissen in de juiste volgorde van vroeger naar later. Noteer alleen de nummers.

(2 punten)

- 1 Duitse troepen vallen Polen binnen.
- 2 Duitsland valt de Sovjet-Unie binnen.
- 3 Eerste deportatie van joden in bezet Europa naar vernietigingskampen.
- 4 Groot-Brittannië en Frankrijk verklaren de oorlog aan Duitsland.
- 5 In Nederland wordt de arbeidsdienst ingesteld.
- 6 Russische troepen starten de Slag om Berlijn.

Bron 1 Na de Tweede Wereldoorlog vertelde Emmy Bonhoeffer hoe haar zwager in 1938 in Duitsland bijna wordt opgepakt:

Ik weet nog hoe de man van mijn zus Lena, toen hij na de Kristalnacht (de nacht van 9 op 10 november 1938 waarin de Duitse nationaalsocialisten joodse winkels, synagogen en andere gebouwen vernielden) 's morgens de trein nam naar zijn kantoor in de stad en de synagoge zag branden, bij zichzelf mompelde: "Dit is een belediging voor een beschaafd volk, een belediging voor de beschaving." Onmiddellijk draaide een meneer die voor hem zat zich om en toonde hem zijn partijinsigne en legitimatie. De man was lid van de Gestapo (de geheime politie), en mijn zwager moest hem zijn papieren laten zien. Hij moest zijn adres opgeven en kreeg het bevel zich de volgende ochtend om negen uur bij het partijbureau te vervoegen. Toen mijn zwager die avond thuiskwam, vertelde hij mijn zus wat hem overkomen was, en ze zei: "Had je je mond niet kunnen houden? Wat zal er nu gebeuren? Ze zetten je nog in het concentratiekamp!" Hoe hij zich eruit heeft gekletst, weet ik niet, maar voor straf moest hij de rantsoenkaarten voor zijn woonwijk aan het begin van iedere maand op alfabet leggen en uitreiken.

Uit: CE havo pilot 2013-I.

Bron 2 Op 13 april 1939 sprak de Amerikaanse consul Raymond Geist met de Duitse generaal Franz Halder. Geist schreef in zijn verslag:

Berlijn, 13 april 1939

Ministerie van Buitenlandse Zaken, Washington, 247, 13 april, 5 p.m.

Strikt geheim

Afgelopen nacht heb ik een vertrouwelijk gesprek gehad met de chef van de Duitse generale staf over de politieke situatie in Europa. Ik heb de generaal een duidelijk en niet mis te verstane uiteenzetting gegeven van onze ideeën over de recente gebeurtenissen in Europa. Hij leek zeer bezorgd over de mogelijkheid dat de Verenigde Staten, als de oorlog uitbreekt, hun gewicht in de strijd gooien aan de kant van de mogelijke vijanden van Duitsland. Hij zei dat het Duitse leger onder alle omstandigheden Hitlers programma van internationale actie en onderhandelingen zou volgen. (...)

De generaal zei dat Hitler tot doel heeft voor Duitsland voldoende levensruimte te verkrijgen, zodat het land zelfvoorzienend is op het gebied van grondstoffen en voedsel. Hij zei dat Hitler zijn pogingen niet zou opgeven om dit te bereiken. Hij gelooft dat Hitler en zijn nationaalsocialistische regime zouden terugtreden als dit was bereikt. Hij zei dat Hitler hoopt dat de westerse democratieën een realistische kijk ontwikkelen op de positie van Duitsland en dat zij zich niet zullen bemoeien met de Duitse plannen voor Oost-Europa. Maar sinds Engeland en Frankrijk diplomatieke acties ondernemen om Duitslands oostelijke expansie te verhinderen, richtte Hitler zich weer op het Westen. De generaal suggereerde dat als Duitslands expansie in het oosten wordt gedwarsboemd, Hitler zich gedwongen ziet de tegenwerking in het Westen te beëindigen.

Uit: CE havo pilot 2014-I.